

11. Медведев Д. А. Феномен NBIC – конвергенции: Реальность и ожидания / Д. А. Медведев, В. В. Прайд // Философские науки – 2008. – № 1 – С. 97–117
12. Медведев Д. А. Молекулярные машины Эрика Дрекслера: Настоящее будущее нанотехнологий / Д. А. Медведев, А. А. Попов // Философские науки. – 2008. – № 1 – С. 117–126.
13. Олескин А. В. Биополитика. Политический потенциал современной биологии: философские, политологические и практические аспекты – М., 2006. – 584 с.
14. Прайд В. В. Влияние высоких технологий на ход глобализации: надежды и опасения / В. В. Прайд, А. В. Коротаев // «Новые технологии и продолжение эволюции человека? Трансгуманистический проект будущего» / М. : Издательство ЛКИ, 2008. – С. 122–147.
15. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции / пер. с англ. М. Б. Левина. – М. : ООО Изд-во АСТ: ОАО «ЛЮКС», 2004. – 349 с.
16. Эттингер Р. Перспективы бессмертия / пер. с англ. Д. А. Медведева. – Научный мир, М. – 2003. – 132 с.
17. Юдин Б. Г. Сотворение Трансчеловека // Вестник Российской Академии Наук, 2007 – Т. 77. – № 6. – С. 520–527

РЕЗЮМЕ

Б. В. Прокопенко. Біоскладова NBIC – комплексу у контексті трансгуманізму.

У статті розкриваються філософські аспекти розвитку однієї з складових NBIC - комплексу – біотехнології. Особлива увага приділена осмисленню розвитку біотехнологій, їх амбівалентній природі у межах трансгуманізму.

Ключові слова: NBIC - конвергенція, біотехнології, трансгуманізм, постлюдина.

SUMMARY

B. V. Prokopenko. Biocomponent of NBIC – complex from Transhumanism positions.

In article reveals philosophical aspects of development of one of components NBIC – complex – biotechnology. The special attention is given to judgement of these problems within the limits of transhumanism.

Key words: NBIC – convergence, biotechnology, transhumanism, posthuman.

УДК 351.746.1

І. В. Лісникова
НТУУ КПІ

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

З'ясовується екологічний стан українського суспільства. Аналізується система “природа-суспільство” крізь призму потреб, екологічних загроз чи небезпек. Обґрунтовується необхідність цілеспрямованої діяльності суспільства щодо забезпечення сприятливих умов для своєї життєдіяльності.

Ключові слова: екологічна небезпека, специфічна діяльність, екологічна загроза, інтерес, потреба, екологічний стан, система екологічної небезпеки.

Постановка проблеми. Відсутність розробки теоретико-методологічних принципів з проблем органічного взаємозв'язку процесів становлення, функціонування і розвитку системи екологічної безпеки та механізму формування екологічної свідомості, на наш погляд, не дозволяє ефективно протидіяти деформаціям, які непередбачено виникають на шляху розбудови незалежної держави. Потрібні нові підходи, формули, пошуки нових ефектів, парадигм розвитку.

Зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Вирішення цієї проблеми забезпечить можливість максимізувати ефект системної інтеграції і самоорганізації елементів екологічної свідомості. Застосування такої формули в практичному плані активізували б внутрішні ресурси зростання духовності переважно на основі стимулюючих ефектів спільної взаємодії елементів механізму регулювання. Створення механізму формування екологічної свідомості є неможливим без аналізу системи "природа-суспільство" через призму потреб, екологічних загроз чи небезпек.

Публікації, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Аналіз сучасних публікацій з національної, екологічної безпеки України показує, що поряд з великою кількістю праць, присвячених конкретним аспектам її забезпечення у різних сферах, теорія національної безпеки на цей час знаходиться у стадії розробки. На вітчизняних теренах поки ще має місце обґрунтування загальноприйнятих поглядів щодо понятійно-категоріального апарату в галузі національної безпеки в загалі та екологічної зокрема. Проте цілісного дослідження соціального механізму формування екологічної свідомості в нашій науковій літературі досі ще немає. Саме обґрунтування необхідності цілеспрямованої діяльності суспільства щодо забезпечення сприятливих умов для своєї життєдіяльності залишається невирішеною раніше частиною загальної проблеми й є метою цієї статті.

Екологічний стан України почав турбувати науковців задовго до Чорнобиля. Біля 25% всього державного доходу колишнього Радянського Союзу давала Україна. У зв'язку з цим на території нашої Батьківщини дуже інтенсивно використовувались надра, повітря, земельні ресурси – тобто практично всі компоненти довкілля. Однак, при цьому не зверталась увага на те, що практично всі шкідливі види діяльності в кінцевому рахунку негативно впливають на людей.

Суспільство являє собою складну відкриту систему. Всі суспільні зміни в ній відбуваються у формі свідомої діяльності на основі споживань, інтересів та мети людини. Задоволення одних потреб породжує нові та створює відповідні умови для їх реалізації.

Для задоволення своїх потреб суспільство звертається до природи, використовує її як засіб своєї діяльності. Основною формою реалізації активності суспільства на цілеспрямоване використання речовин і сил природи є труд. Він складає основу матеріального виробництва. «Труд, –

відзначав К.Маркс, – є перш за все процес, який відбувається між людиною і природою, процес, в якому людина своєю особистою діяльністю опосередковує, регулює і контролює обмін речовин між собою і природою» [10, 188].

Без визначеного якісного та кількісного складу навколишнього природного середовища ні суспільство, ні людина існувати не можуть. В цьому відношенні природні умови життя суспільства можуть бути представлені у вигляді, по-перше, природних умов існування людських індивідів як біологічних, природних істот, а по-друге, у вигляді природних умов, що забезпечують виробничі, пізнавальні, комунікативні та інші потреби людей.

Із засобів задоволення різноманітних потреб людини – природні умови, їх якість, все більше оцінюється як особлива група екологічних потреб. Щодо вище зазначеного маємо різний підхід у науковій літературі [5, 314–319].

Специфічний зміст цих потреб висуває їх на особливе місце в структурі суспільних потреб. Вони не можуть замінити собою економічні, політичні, соціальні, духовні й інші види потреб, але надають, в залежності від екологічного стану, що складається, вплив на шляху їх задоволення.

При виникненні, в своїй основі, з розвитком суспільства, екологічні потреби носять історичний характер. Вони актуалізуються по мірі розвитку суспільства, збільшення чисельності населення та посилення антропогенного впливу на природу.

В розвитку системи «природа-суспільство» все чіткіше різняться дві тенденції. З одного боку, відносно історичного прогресу суспільства проходить ускладнення людських потреб і, як наслідок, посилення антропогенного впливу на природу. Остання третина ХХ століття привела до небаченого раніше підвищення та диференціювання всього спектру потреб практично у всіх країнах світу. У майбутньому ця тенденція приведе ще до більшого підвищення ролі екологічних потреб.

Звертає на себе увагу та обставина, що окремі держави та, навіть групи держав, у силу географічного розташування і історично складеного розподілу праці, характеру та рівня соціально-економічного розвитку, мають далеко не однакові можливості в реалізації навіть найсуттєвіших екологічних потреб. Наслідком цього є непорозуміння і напруженість у міжнародних відносинах, які інколи призводять до виникнення воєнних конфліктів.

На противагу цьому, все чіткіше виявляється тенденція зниження можливостей природи задовольняти зростаючі потреби людей.

По суті, протиріччя між зростаючими потребами суспільства в натуральних, природних умовах життя і обмежені можливості природи щодо їх задоволення – є головними у розвитку системи «природа-суспільство». Глибинні причини екологічної напруженості кореняться в

сфері виробництва та пов'язані, у першу чергу, з історичними принципами його організації, тобто вони носять соціальний характер.

Історичні форми взаємодії суспільства і природи більш ширше досліджені у вітчизняній і зарубіжній літературі [2; 4; 7; 8]. У зв'язку з цим виникає необхідність розгляду сутності та динаміки екологічних протиріч в умовах деградації природних систем, які підсилюються.

Системотворюючими елементами навколишньої природи є атмосфера, гідросфера і біосфера. Вони взаємозалежні та взаємообумовлені. Між ними відбувається збалансований коловорот речовин. Його рушійною силою виступає сонячна енергія. Найбільш активна сфера в підсистемі «природа» – біосфера [11]. Одночасно з цим, біосфера – найбільш тендітний елемент підсистеми, з яким пов'язано більшість проблем охорони навколишнього середовища.

Адже в результаті людської життєдіяльності практично на 70% розораний земельний ландшафт, який формує базу для біосфери, для поверхневого стоку і навіть для якості приземного шару атмосфери, яку недарма називають п'ятим океаном.

Забрудненість атмосфери впливає на всі компоненти біосфери. Наприклад, станом на кінець 80-тих років в колишньому Союзі від шкідливих викидів в атмосферу (в основному сірчистого газу) всохло майже 1 млн. га лісів, а в країнах західної Європи близько 0,7 млн. га. Крім забрудненості атмосфери, на території України практично повністю зарегульовано поверхневий стік. Причому йдеться не лише про Дніпро, за рахунок якого на 8–10 метрів піднявся рівень ґрунтових вод, а й про ті 26000 ставків, великих та малих водойм, які перетнули нормальний стік усіх малих річок. Відбувся стабільний підйом рівня ґрунтових вод. Унаслідок такої діяльності людини навіть нормальні опади в посушливих областях спричиняють підтоплення сільськогосподарських угідь. Так, наші традиційно родючі українські ґрунти в результаті перенасичення вологою втрачають міцність, активізуються зсуви на схилах, утворюються карстові провали. При підтопленні збільшується забруднення підземних вод внаслідок дифузії та вимивання токсикантів, а також знижується сейсмічна стійкість ґрунтів. За кваліфікаційними оцінками, за останній час ми втратили 2 бали сейсмічної стійкості на більшій частині території.

То чи не є наш нинішній жебрацький стан наслідком «братських обіймів»? Адже рівень використання природних ресурсів на території України у порівнянні з іншими республіками був набагато вищим. Якщо подивитися на що перетворився Донбас, то нині з 250-ти існуючих шахт, потрібно закрити, принаймні, 120. А це означає неконтрольований підйом води, підтоплення, вихід солоних шахтних вод. Ці ж шахти розташовані на колосальній площі і можуть вплинути навіть на стан Азовського моря, однак забруднення навколишнього середовища в цьому випадку не уникнути. Хоча в Україні мова йде про те, що доведеться серйозно зайнятись регулюванням водно-

екологічних параметрів водосховищ, але поки не буде розроблено серйозних технологій, які гарантуватимуть нам безпечну життєдіяльність наших онуків та правнуків, розпочинати цю справу передчасно. Спуск водою потрібно співставляти з реальним перетворенням великих площ дна водосховищ на суходіл. Велика кількість радіонуклідів, поглинутих муловими відкладеннями, може перетворитись на пил і розноситись вітром. Небезпека перенесення вітром значної кількості радіоактивних речовин може бути порівняна з новим Чорнобильським лихом.

Отож, ми можемо побачити, що між природою і суспільством виникає матеріально-енергетичний, інформаційний обмін, як це має місце й усередині самих підсистем. Якщо в підсистемі «природа» діють натурально-природні сили, то в підсистемі «суспільство» – соціально-економічні. При їх взаємодії виникає складна система соціально-екологічних відносин.

На стан навколишнього суспільства природного середовища та динаміку соціально-екологічних відносин, найбільш істотний вплив роблять дві групи факторів: природно-географічні, які викликані дією рушійних, в багатьох випадках – невідомих і непізнаних, сил природи (виверження вулканів, землетруси, повені і т.п.) і антропогенні, зв'язані з впливом суспільства на природу. Антропогенний вплив на природу набув в наш час загрозливий характер. Створюючи вчення про єдину систему взаємодії суспільства та природи, академік В.І.Вернадський писав, що людство в ХХ столітті наносить їй збиток, порівнянний за масштабом і глибиною з дією геологічних сил [4, 87].

У загальному плані воно може бути подане у вигляді двох взаємозалежних процесів: вилучення з природи та внесення до неї відповідної кількості речовини й енергії. Нерозумне природокористування веде до неухильного збідніння природних ресурсів і обтяжуючого забруднення природного середовища. Сукупні зміни в природі мають деяку абсолютну межу, вихід за яку має наслідком те, що втрачає свою спроможність до самовідновлення і саморегуляції. Як наслідок цього, якщо не вживати спеціальних заходів, є повне порушення її внутрішніх взаємозв'язків і одночасно деградація самого суспільства.

Однак, як показує історичний досвід, заходи, які здійснюються суспільством щодо зміни принципів господарської діяльності та охорони навколишнього природного середовища не можуть усунути протиріччя єдності природи та суспільства. Вирішення протиріч приводить до його відродження в новому, можливо, більш глибокому вигляді.

Відповідно, сучасне суспільство, для забезпечення стійкого розвитку повинно створити механізм протидії екологічним загрозам. На думку авторів монографії, антропогенну екологічну загрозу можна подати як феномен, викликаний людською, у першу чергу, виробничою діяльністю, яка являє собою систему факторів, здатних завдати (і які завдають)

істотний збиток зв'язкам людини з навколишнім середовищем, яке забезпечує його життєдіяльність [13, 138–139].

Однак є підстава думати, що не будь-яка людська діяльність здатна викликати істотні зміни навколишнього середовища, а лише нерозумна, нерациональна. Заходи суспільства для охорони навколишнього природного середовища, раціональному використанню ресурсів викликають, як правило, зворотний ефект.

Логічно визначити антропогенну екологічну небезпеку як явище, викликане нерациональним характером діяльності суспільства щодо використання речовин і сил природи, що приводить, за певних умов, до істотних змін навколишнього природного середовища. У цьому визначенні підкреслюється не тільки причина цього явища і його наслідок, але і дається посилання на умови настання негативних наслідків. У якості останніх виступає не тільки рівень згубних впливів суспільства, але й асиміляційні спроможності природи.

Суттєвий вплив на характер і рівень екологічних небезпек роблять багато факторів, які викликані сучасним етапом науково-технічного прогресу: збільшення масштабів господарської діяльності; впровадження нових, що не мають аналогів у природі, матеріалів; зростання чисельності населення; зростання кількості техногенних катастроф і аварій; збільшення масштабів військових навчань і ріст числа військових конфліктів.

У зв'язку з цим важливо виділити специфічні риси екологічної небезпеки в сучасних умовах. До них відносяться: по-перше, загрозливий характер, спроможність привести до загибелі людства; по-друге, двоїста природа, оскільки кожна небезпека являє собою соціоприродне явище; по-третє, екстериторіальність, поширення екологічного збитку на межі національних кордонів; по-четверте, різноманітний спектр впливу екологічних небезпек як на людину та суспільство, так і на біосферу в цілому; по-п'яте, глобалізація окремих видів небезпек (руйнація озонового шару Землі, «парниковий ефект», знищення лісів, деградація ґрунтового покриву, спустошення, зниження біологічного різноманіття, забруднення Світового океану й інші).

Характер кожної екологічної небезпеки визначається подвійним способом: її загальною природою і конкретними умовами прояву. Це дозволяє зробити їхню класифікацію за різними основами. За масштабом прояву можна виділити глобальні, регіональні, субрегіональні, національні небезпеки та небезпеки конкретній людині, екосистемі; за часом дії – небезпеки минулі, сучасні і майбутні; за об'єктом дії – небезпеки, спрямовані на людину, суспільство та біосферу; за утриманням – небезпеки виснаження природних ресурсів і небезпеки збільшення забруднення навколишнього середовища.

Залежно від ролі суб'єктивного фактора в причинах появи екологічних небезпек можна виділити наступні їх види: сплановані (екологічна агресія, терористичний акт і т.п.), умовно допустимі

(наприклад, ризик техногенної аварії) і несподівані, коли не є можливим прогнозувати негативні наслідки тієї або іншої діяльності.

У літературі, особливо публіцистичного характеру, у якості синоніма небезпеки вживається поняття екологічна загроза. Подібне ототожнення, проте, не завжди виправдане. Екологічна загроза - це, як відзначалося раніше, якісний, конкретизований щодо джерела і мети стан небезпеки. Екологічну загрозу можуть складати: експлуатація підприємств без очисних споруд; порушення природоохоронного законодавства; вплив на природне середовище військовими засобами; відмова від ретельної екологічної експертизи нових проєктів; експорт в інші країни екологічно небезпечних продуктів харчування, товарів і застарілих технологій. Екологічну загрозу представляють дії держави, господарських структур, спрямовані на забезпечення своєї екологічної безпеки за рахунок безпеки інших: вивіз і поховання в інших країнах особливо небезпечних радіоактивних і токсичних відходів промисловості під виглядом менш небезпечних або тимчасово небезпечних; порушення квот і порядку вилову риби у внутрішніх морях інших держав; хижацьке знищення тварин і птахів, що мігрують; порушення міжнародних домовленостей і міжурядових узгоджень з питань охорони навколишнього природного середовища, що завдає шкоди екологічним інтересам світового співсуспільства або окремої держави; різні акти екологічного тероризму і шантажу, а також інші дії і процеси, наслідки яких можуть завдати шкоди в майбутньому.

Кризовий характер сучасної екологічної ситуації актуалізує необхідність цілеспрямованої діяльності суспільства щодо забезпечення сприятливих умов для своєї життєдіяльності. Найважливішим фактором соціальної детермінації політики в сфері безпеки виступає екологічний інтерес.

Проблема екологічного інтересу активно досліджується в сучасній науковій літературі [9; 12]. Поняття екологічний інтерес визнається як соціальна і філософська категорія, що виражає міру відповідальності особистості, соціальної групи, суспільства, усього людства за цілісність навколишнього середовища і примноження багатств; споживче відношення людини до природи, засноване на розумній достатності та поповнюваності сил землі і її надр, води, повітряного простору; неприпустимості хижацького, споживчого впливу на природу в процесі господарської діяльності і розвитку якостей особистості.

У екологічному інтересі можна виділити дві взаємозалежні сторони: об'єктивну та суб'єктивну. З об'єктивної сторони – це попередні суспільної свідомості екологічні потреби всього людства, держави, соціальних груп, особистостей та наявні можливості і їх задоволення, а з суб'єктивної – це усвідомлення екологічних потреб

через призму необхідності їхнього задоволення. У кінцевому підсумку, суб'єктивна сторона пояснює механізм його формування.

Процес усвідомлення ніколи не може охопити та відобразити потребу в усій її багатогранності та глибині, отже, інтерес відображає її частково. Істинне усвідомлення потреб припускає тривалий, суперечливий шлях пізнання всіх необхідних для життя людей і стійкого розвитку суспільства, екологічних умов. У цьому заключається одна з причин (гносеологічна) сучасної екологічної кризи.

Сказане дозволяє зробити висновок – екологічний інтерес має два основних значення: як загальне благо всього суспільства і як мотив практичної політики щодо захисту цього блага.

У якості загального блага виступають необхідні для функціонування і розвитку суспільства природні умови, що мають якісні та кількісні виміри. З кількісної сторони – це перш за все наявність необхідних, як поновлюваних, так і неоновлюваних природних ресурсів. Критерії якісної оцінки навколишнього природного середовища залишаються дискусійними.

Пропонується, зокрема, визначати індекси якості природного середовища за трьома видами показників: власне екологічним, економічним і соціально-культурним. Причому сукупний індекс якості не може бути зведений до одного з них. У багатьох країнах світу в якості такого критерію використовуються нормативи гранично припустимих концентрацій шкідливих речовин і гранично припустимих рівнів шкідливих фізичних впливів. На підставі їх розробляються різні стандарти, наприклад, стандарт гранично припустимих і тимчасово згоджених викидів.

Але не можна не бачити, що такий підхід не повною мірою враховує показники санітарно-гігієнічних умов праці та побуту, естетичні цінності ландшафтів, кліматичних умов і т. п.

Універсальним критерієм якості навколишнього природного середовища є стан здоров'я населення. За даними Організації Об'єднаних Націй, здоров'я людини на 50 відсотків залежить від способу життя, на 25 відсотків – від стану навколишнього середовища, на 12 відсотків – від самого організму і лише на 8–12 відсотків – від якості медичного обслуговування [14, 37].

Виходячи з викладеного, під сприятливим навколишнім природним середовищем слід розуміти здорове (незабруднене), ресурсомістке, екологічно стійке, естетично багате різноманітне середовище.

Для характеристики заходів, які здійснюються з метою забезпечення високої якості навколишнього природного середовища, використовуються різноманітні поняття: «охорона навколишнього природного середовища», «раціональне природо використання», «забезпечення екологічної безпеки». Зміст їх хоч і близький, але не тотожний.

Так, охорона навколишнього природного середовища являє собою комплекс міжнародних, державних та регіональних адміністративно-господарчих, політичних і суспільних заходів щодо забезпечення фізичних, хімічних і біологічних параметрів функціонування природних систем в межах, які забезпечують здоров'я та добробут людини [13].

Раціональне природовикористання, у широкому значенні цього поняття, крім заходів для охорони навколишнього природного середовища включає діяльність, покликану забезпечити економічну експлуатацію (використання) природних ресурсів і умов з врахуванням поточних і перспективних інтересів суспільства.

Таким чином, слід ще раз підкреслити ряд положень, які мають важливе методологічне значення для подальшого дослідження проблеми.

Однозначного розуміння поняття «екологічна безпека» до цього часу ще не склалося. На думку автора, вона розуміє: по-перше, захист навколишнього природного середовища від нераціональної діяльності людини, у тому числі обмеження забруднень навколишнього середовища, раціональне використання природних ресурсів, зберігання і відновлення біологічного різноманіття флори і фауни; по-друге, структурну та якісну перебудову господарської діяльності, створення соціального механізму (механізмів), що забезпечує стійкий, коеволюційний розвиток суспільства і природи; по-третє, керування екологічним ризиком техногенних аварій, створення гарантій для розвитку суспільства.

Адже те, що з прадавніх часів в Україні формувало націю, нині зазнало радикальної зміни. У доквілля, звідки надходить вода, їжа, повітря, яке дає прибуток і захист, внесено суттєвий мутаційний фактор. І зараз не лише радіаційний фактор становить загрозу. Ще більшу небезпеку криє в собі комплекс токсикантів, які «отруюють нам життя» в комплексі з важкими елементами. Але ж поняття етносу включає такий важливий чинник, як територія проживання, територія життєдіяльності особистості. Історичну перспективу має та нація, яка зберігає найбільший ресурс своїх ландшафтів, своєї території і своєї біосфери, тобто країну, де найбільше збереглося реліктових лісів, степів, водойм, де найменший відсоток агротехнічного використання земель, застосування гербіцидів, пестицидів, отрутохімікатів.

Отже, мова, йде про зміну принципів підходів до екологічної політики, а саме: заміну принципу «реагування і лікування» на стратегію «передбачення і запобігання» екологічних загроз, локалізації небезпек. Запобігання збитків навколишньому середовищу є основним підходом у концепції екологічної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки) / В. В. Бегун, І. М. Науменко. – К. : Фенікс, 2004. – 328 с.
2. Білявський Г. О. Основи загальної екології. – К. : Либідь, 1995. – 244 с.

3. Боков В. А. Основы экологической безопасности. / В. А. Боков, А. В. Лущик. – Симферополь: «Сонат», 1998. – 224 с.
4. Вернадский В. И. Проблемы биогеохимии // Труды биогеохимической лаборатории. – М., 1980. – Т. 16. – С. 66–138.
5. Викторов В. Ш. Введение в социологию безопасности. / В. Ш. Викторов. – М.: Канон, 2008. – 586 с.
6. Качинський А. Б. Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращення: Моногр. – К. : НІСД, 2001. – 312 с.
7. Костин А.И. Экополитология и глобалистика. – М.: Аспект Пресс, 2005. – 418 с.
8. Крисаченко В.С., Хилько М.І. Екологія. Культура. Політика: Концептуальні засади сучасного розвитку. – К.: „Знання України”, 2002. – 598 с.
9. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини. – К. : Знання, 2000. – 186 с.
10. Маркс К. Капитал//Маркс К., Энгельс Ф.Соч. – 2-е изд. – Т. 23. – С. 188.
11. Мороз С. А. Історія біосфери Землі: У 2 кн. Кн. 1: Теоретико-методологічні засади пізнання. – К. : Заповіт, 1996. – 440 с.
12. Романченко І. С., Сбітнев А. І., Бутейко С. Г. Екологічна безпека: екологічний стан та методи його моніторингу. – К., 2006. – 560 с.
13. Ситник Г. П., Олуйко В. М., Вавринчук М. П. Національна безпека України: теорія і практика: Монографія. – Хмельницький; Київ : Вид-во «Кондор», 2007. – 616 с.
14. Хижняк Н. І., Нагорна А. Н. Здоров'я людини та екологія. – К. : Здоров'я, 1995. – 232 с.

РЕЗЮМЕ

И. В. Лесникова. Экологическая безопасность в контексте перехода Украины к стабильному развитию.

Выясняется экологическое состояние украинского общества. Анализируется система «природа-общество» через призму потребностей, экологических угроз или опасностей. Обосновывается необходимость целеустремленной деятельности общества относительно обеспечения благоприятных условий для своей жизнедеятельности.

Ключевые слова: экологическая опасность, специфическая деятельность, экологическая угроза, интерес, потребность, экологическое состояние, система экологической опасности.

SUMMARY

I. V. Lesnikova. Environmental Safety in the Context of Ukraine's Transition to Stable Development.

The ecological state of Ukrainian society turns out. The system «nature-society» through the prism of necessities, ecological threats or dangers is analyzed. The necessity of purposeful activity of society in relation to providing favorable terms for the vital functions is grounded.

Keywords: ecological danger, specific activity, ecological threat, interest, necessity, ecological state, system of ecological danger.